

Alt de Comapedrosa des de la portella de Sanfons. GRP.

Rutes d'alçada

El Parc Natural Comunal de les Valls del Comapedrosa es troba al nord-oest del Principat d'Andorra, a la parròquia de la Massana. Es va crear el desembre de 2003 per Ordinació comunal, i el 2006 s'aprovà una ampliació de la seva superfície. Així doncs, l'espai protegit actual compta amb 1.540 ha. La titularitat dels terrenys que el conformen és pública, tant del Comú de la Massana com del Quart d'Arinsal. Els objectius del parc són la protecció del paisatge, el medi físic i el medi biològic, la preservació del patrimoni cultural i de les activitats tradicionals, la millora del coneixement dels diferents components i la gestió efectiva de l'ús públic per minimitzar l'afectació sobre els valors del parc, garantir la satisfacció, l'educació i la seguretat dels visitants, i oferir uns recursos turístics de qualitat.

El Parc Natural Comunal de les Valls del Comapedrosa és un espai protegit d'alta muntanya, gairebé tot ell situat per sobre dels 2.000 m d'altitud, i amb l'Alt de Comapedrosa com a cim més destacat pel fet de ser, amb els seus 2.942 m d'alçada, el sostre del Principat d'Andorra. A banda d'aquest i molts altres cims, al parc hi ha 6 conjunts d'estanys glacials, entre els quals hi destaca el dels Forcats, amb l'estany més alt del país. Al parc trobem dues grans unitats paisatgístiques: d'una banda els prats alpins i les parets i tarteres de roca nua i, de l'altra, els boscos de coníferes, especialment de pi negre *Pinus uncinata* i, un xic més avall, les pinedes de pi roig *Pinus sylvestris*.

Els camins i senders del parc, per on actualment passen excursionistes, havien estat durant anys i panys les úniques vies de comunicació entre els pobles de la Massana i els de les valls veïnes d'Occitània i Catalunya. Hi transitava gent de tota mena que anava d'un costat a l'altre de la serralada pirinenca per guanyar-se la vida. Des d'Andorra, aquests camins s'adreçaven cap a Auzat, al nord, i cap a Tor, a l'oest. La ruta del nord creuava l'actual Parc Natural pel Pla de l'Estany, Montmantell (abans Mamontell) i collava pels ports de Bareites i d'Arinsal, i ja apareix en un mapa de 1882. La ruta de ponent passava per Comallemple i collava pel port Negre (l'actual port Vell, cartografiat per primera vegada el 1903), o bé per la vall de Comapedrosa i sal-

COMAPEDROSA: UN PARC NATURAL, TRES SENDERS DE GRAN RECORREGUT

Text i fotografies de Jordi Dalmau i Ausàs i Jordi Nicolau i Vila. BIOCOM (Biologia i Comunicació) SL.

Camins d'abans, senders d'ara

tant pel port Vell (l'actual portella de Sanfons). Aquests dos eren, doncs, els passos més importants per a la comunicació amb les valls de Vic-de-Sòc i Vall Ferrera, respectivament. El 1925 apareix cartografiat un altre port important per al trànsit de persones i mercaderies, el de Boet (l'actual port de Baiau), per on es comunicaven Arinsal i Àreu, a la capçalera de la Vall Ferrera. La xarxa de camins del parc no s'acabava aquí, sinó que a banda de les vies de comunicació transpirinenques hi havia els camins per accedir a les bordes. Les que apareixen referenciades a la cartografia de començament del segle XX són les de la Coruvilla i les de Percanela. Alguns trams d'aquests camins encara conserven el *gravat* (empedrat) original.

Sobre el traçat d'una d'aquelles rutes tradicionals, la que comunicava Àreu i Arinsal, discorre actualment el tram de GR11 que passa pel Parc Natural Comunal de les Valls del Comapedrosa. El GR11.1 n'és una variant. La xarxa de senders del parc es complementa amb un bocí del GRP.

Serenalla (o sargantana de la Peña de Francia) pallaresa (*Iberolacerta aurelioi*)

Petjades de perdiu blanca (*Lagopus muta*) a la neu

Estans de Baiau, al Parc Natural de l'Alt Pirineu, Catalunya, vists des del port de Baiau (GR11)

Bordes de la Coruvilla, prop dels límits de l'espai protegit. GR11.1

GR11

Aquest sender de gran recorregut senyalitzat amb marques blanques i vermelles creua els Pirineus en sentit longitudinal, del Cantàbric al Mediterrani, per la cara sud de la serralada, paral·lel al GR10, que ho fa per la cara nord. És la principal entrada senderista al Parc Natural Comunal de les Valls del Comapedrosa venint del nord-oest. El traçat d'aquest sender pel nostre espai protegit fa prop d'11 Km de llarg. En el sentit aquí proposat, de nord-oest a sud-est, presenta 1.200 m de desnivell descendent i 490m d'ascendent.

Des dels estans de Baiau, el GR11 s'enfila cap a dos ports, la collada dels estans Forcats i el port de Baiau. Més endavant parlarem de la collada dels Forcats. Arribats al port de Baiau, a 2.756 m, la vista vers el sud s'eixampla sense límit. Si tenim sort, podem sorprendre alguna perdiu blanca, *Lagopus muta*, peonant per sobre els rocs, o alguna serenalla pallaresa, *Iberolacerta aurelioi*, protagonista indiscutible de l'espai protegit, prenent el sol. L'estany Negre als nostres peus i el gegant Comapedrosa enfront nostre són les dues referències geogràfiques que tenim. L'ascensió al cim més alt d'Andorra des d'aquí no representa un gran esforç, car estem a una altitud més que considerable. El sender, però, davalla decidit cap a l'estany Negre, primer, i les seves basses, després. Continua baixant cap al fons de la vall de Comapedrosa, on trobem un agradable planell solcat per un rierol serpentejant. Aquí mateix, una mica enlairat respecte el camí, a 2.266 m, hi ha l'únic refugi guardat del parc. És un edifici gran, amb capacitat per a 72 persones i servei de menjador. Està obert de juny a mig setembre. El GR11 continua el seu descens

paral·lel al riu de Comapedrosa. De mica en mica ens atensem a les primeres masses forestals, però no són uns boscos qualsevol. Després d'una massa esclarissada de pi negre, trobem una beçosa del rar beç pubescent, *Betula alba*, molt semblant al comuníssim *Betula pendula*, però de fulla més regularment dentada i revers una mica pilós. En aquest indret raja la font del Fenoll i el riu de Comapedrosa fa un saltant espectacular. Més avall, el camí té trossos empedrats, records d'un temps en què circulaven animals de bast per aquestes contrades. Sense perdre pendent, el sender s'atansa a Aigüesjuntes, l'aiguabarreig del riu que ens acompanyava tota l'estona i el riu del Pla de l'Estany. Els creuem per uns pontets de fusta. En aquesta fondalada l'ambient és humit i al bosc que ens envolta hi ha avets, *Abies alba*, de bona mida. De seguida arribem a la pista forestal del Pla de l'Estany. Tirem avall. Abans d'arribar als primers blocs de pisos d'Arinsal, una tanca barra el pas als vehicles no autoritzats. D'ara endavant, i fins al començament del camí del coll de les Cases, el GR11 surt del Parc Natural i avança durant 2,3 Km per l'ambient urbà i asfaltat d'Arinsal i del Mas de Ribafeta. Encara baixa, fins a la cota 1.460, però a partir d'aquí torna a enfilar-se. Arribats al capdamunt del Mas de Ribafeta, tornem a trepitjar terra de bosc i entrem de nou al nostre espai protegit. El sender puja per una pineda de pi roig tancada. Les llaçades del camí ajuden a pujar, i l'ambient ombrívol dels pins també. Quan arribem al coll de les Cases, a 1.954 m, estarem al límit del Parc Natural del Comapedrosa, i davant nostre s'obrirà una altra vall andorrana, la d'Ordino. El GR11 s'hi enfonsa per fer cap al poble d'Arans.

GR11.1

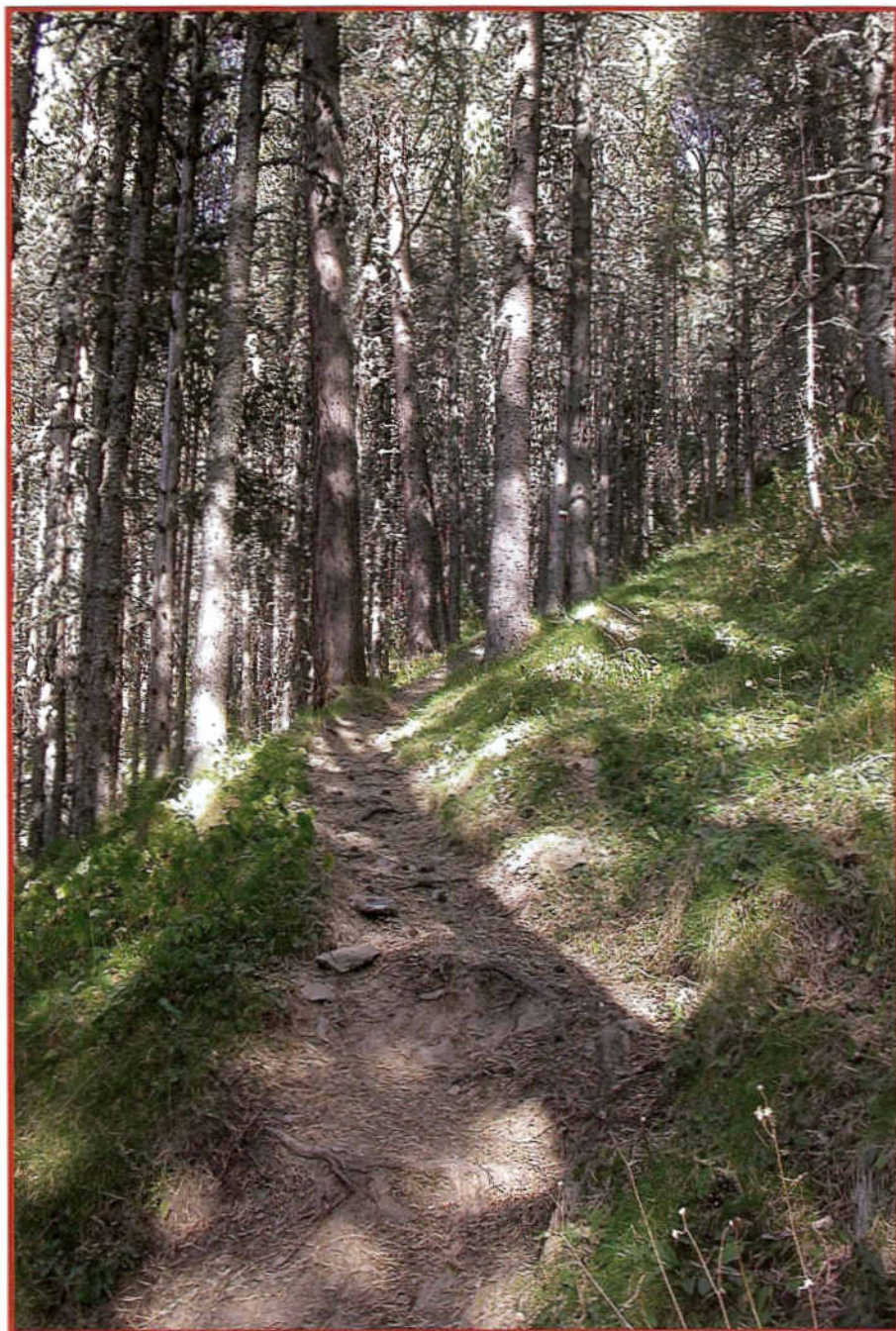
Tornem als estans de Baiau, a la capçalera de la Vall Ferrera, punt on neix la variant del GR11 coneguda com a GR11.1. Des de l'estany més gran, el sender s'orienta vers el nord-est fins a la collada dels estans Forcats, a 2.743 m d'altitud. El pic de Medacorba al nord (2.914 m), i la roca Entravessada al sud (2.928 m) són dos colossos de roca que custodien aquesta altra entrada del parc. Des d'aquí, aquesta variant té una longitud de 3,4 Km i un desnivell de 1.000 m. Superat el port, el camí comença un descens llarg que primer ens atansa als 3 estans Forcats. El superior és l'estany més alt del Principat d'Andorra, amb els seus 2.717 m. Sortint dels estans Forcats, el sender baixa en una llarga diagonal pel bancal Vedeller, un lloc espectacular per la panoràmica que es té del Pla de l'Estany. El pendent és molt notable. Tot i que sense neu no presenta cap dificultat tècnica, cal extremar la prudència. Amb neu, en canvi, és un dels llocs més perillosos d'Andorra. Mentre anem baixant, és fàcil veure gralles de bec groc *Pyrrhocorax graculus* que puguen com helicòpters empeses pels corrents d'aire d'aquest indret aeri. Abans d'arribar al refugi lliure Joan Canut, al Pla de l'Estany, marxa a l'esquerra el camí dels estans de Montmantell i del port d'Arinsal. El Pla de l'Estany és una clotada imponent, envoltada d'alterosos cims i sembrada de blocs. Una bassa enfangada pel bestiar testimoniar el que fou molt antigament l'estany d'aquest pla. El GR11.1 ressegueix durant uns metres el riu que neix d'aquesta gran tolla i, en arribar als primers pins, se n'aparta i continua més o menys planer vers les bordes de la Coruvilla. Els tarters, els boscos madurs de sobre les bordes i el planell del davant, donen a la Coruvilla un encant especial. Continuant avall, el sender va paral·lel a la pista del Pla de l'Estany, però ben aviat hi conflueix, i ja no la deixarà fins al punt on el GR11.1 s'ajunta al GR11. Aquesta unió es produeix a sota del conjunt de bordes de la Coruvilla i les Agunes, a la cota 1.740, tancant així un magnífic circuit senderista d'alta muntanya.

Excursionista arribant a l'estany Negre. GR11

La darrera entrada occidental al parc ens l'ofereix el GRP, el sender de circumval·lació del Principat d'Andorra, marcat amb senyals grocs i vermells. Venint de la veïna estació d'esquí alpí d'Arinsal, la portella de Sanfons, a 2.577 m, dona accés a la vall de Comapedrosa. És una collada ampla i plana, sobrevolada sovint per aus rapinyaires com el voltor, *Gyps fulvus*, o el trençalòs, *Gypaetus barbatus*. Des d'aquest punt, el GRP té 9,7 Km de recorregut dins del parc, amb 874 m de desnivell descendent i 781 m d'ascendent. El camí mena al refugi de Comapedrosa, passant per la font dels Miquelets i la bassa de les Granotes. Abans d'arribar-hi, frega l'estany represat de les Truites. A sota del refugi, el GRP s'ajunta al GR11, amb qui comparteix traçat fins a la pista del Pla de l'Estany, on comença a enfilarse, ara compartint-lo amb la ruta anterior, el GR11.1. En arribar al Pla de l'Estany, el GRP deixa el GR11.1 i trenca a l'est per oferir-nos una llarga caminada planera cap a les Fonts, l'altre sector emblemàtic del parc. Creuem una magnífica pineda de pi negre, llar de raspinells pirinencs (*Certhia familiaris*) i altres joies faunístiques. El camí passa a prop del refugi lliure de les Fonts, abans de creuar l'espectacular allau del torrent Ribal. Des d'aquí, aviat s'arriba plàcidament a les bordes dels Prats Nous. El GRP ara canvia d'orientació i s'adreça vers el nord en un ascens fort que travessa el bosc del Roc Gros. És una pujada continua fins a les basses de la Burna, a 2.347 m d'altitud. Des d'allí un esforç menys dur ens conduirà al coll del Clot del Cavall, de 2.474 m. Estarem ara a la carena divisòria de les parròquies de la Massana i d'Ordino, i per tant al límit del parc. Amb una pujada final, el GRP corona el pic del Clot del Cavall, de 2.584 m. D'allí planeja fins que davalla cap a la vall veïna de l'Angonella i deixem enrere, ara sí, el Parc Natural Comunal de les Valls de Comapedrosa.

Pineda de pi roig (*Pinus sylvestris*), prop del Mas de Ribafeta. GR11

Normativa bàsica

Tenim el deure de garantir que les generacions futures també puguin gaudir de les meravelles d'aquest espai excepcional. Per això, és necessària la implicació de tothom, i cal que respectem la normativa bàsica següent:

- No es permet la circulació de motos, motos de neu, quads, així com de qualsevol vehicle motoritzat no autoritzat.
- Circuleu per la xarxa de camins, senders i corriols existents.
- No encengueu foc ni llençeu deixalles, excepte als indrets autoritzats disposats a tal efecte.
- Respecteu la flora i la fauna.
- No altereu la calma i la tranquil·litat del parc.
- El perill d'allaus pot ésser elevat: informeu-vos abans d'accedir a l'espai.

Més informació

Podeu obtenir més informació sobre el Parc Natural a l'equipament per a l'atenció dels visitants, obert de mitjan juny a mitjan setembre. Aquest es troba a Arinsal, a l'inici de la carretera de Comallempa (CS413). L'equipament per a l'atenció dels visitants és el punt de trobada per a la realització de sortides guiades diàries (durant els mesos estivals) i, ben a prop, neix el Circuit Interpretatiu del parc. També trobareu informació diversa sobre l'espai protegit a la web: www.comapedrosa.ad.

Telèfons d'interès

Comú de la Massana	00376 736 900
Oficina de turisme de la Massana	00376 835 693
Refugi de Comapedrosa (obert i guardat de juny a setembre)	00376 327 955
Informació meteorològica del Principat	00376 848 851
Socors de muntanya	112